

Tuvalet Eğitimi Sürecinde Anne Deneyimleri: Nitel Çalışma

Mothers' Experiences During Toilet Training Process: A Qualitative Study

Dilek Menekşe¹ Özge Karakaya Suzan¹ Nursan Çınar¹

¹ Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Sakarya, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 29/12/2020

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 13/08/2021

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, TÜRKİYE, **Published online:** 06/04/2022

ÖZ

Amaç: Bu çalışma annelerin çocuklarının tuvalet eğitimi sürecindeki deneyimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Nitel fenomenolojik tipte olan bu çalışma Sakarya ilinde bir Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Şubat- Mayıs 2019 tarihleri arasında yapılmıştır. Çalışma 18 ay-4 yaş arasında çocuğunu polikliniğe muayeneye getiren 14 anne ile yapılmıştır. Veriler soru formu ve yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşmelerde derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin içerik analizi yapılmış, ana temalar belirlenmiş ve yorumlanmıştır.

Bulgular: Görüşme sırasında elde edilen verilerin analizi sonrasında dört tema ve 17 kategori belirlenmiştir. Temalar; “Tuvalet eğitimine başlama kararı”, “Tuvalet eğitimi için çocuğun hazır oluşluk göstergeleri”, “Tuvalet eğitimine başlama hazırlığı” ve “Tuvalet eğitimi sürecinde yaşananlar” şeklindedir.

Sonuç: Çalışmada annelerin tuvalet eğitimine başlama kararının çeşitli faktörlerden etkilendiği ve başlama zamanı, çocuğun hazır oluşluk göstergelerini tanımlama konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Çalışmada bazı anne davranışlarının çocukların biyo-psikosozyal sağlığını olumsuz etkileyebileceği dikkati çekmiştir. Çoğu anne tuvalet eğitimi sürecinde zorlandığını ifade etmiştir. Çocuklarına tuvalet alışkanlığı kazandırma sürecinde aile desteği ile birlikte profesyonel desteğe de ihtiyaç duydukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Nitel çalışma, anne, tuvalet eğitimi, tuvalet alışkanlığı kazandırma

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to determine mothers' experiences during their children's toilet training process.

Methods: This qualitative phenomenological study was conducted in a Training and Research Hospital in Sakarya between February and May 2019. The study was conducted with 14 mothers who applied to polyclinic for their children between 18 months and 4 years old. Data were collected with a questionnaire and a semi-structured interview form. The in-depth interview technique was used in all interviews. The content analysis of the data obtained was performed, the main themes were determined and interpreted.

Results: After the analysis of the data obtained during the interview, four themes and 17 categories were determined. The themes were "decision to start toilet training", "child's indicators of readiness for toilet training", "preparation to start toilet training" and "experiences during the toilet training process".

Conclusion: In the study, it was seen that the decision of the mothers to start toilet training was affected by various factors and they did not have enough information about the start time and the child's readiness indicators. In the study, it was noted that some maternal behaviors may adversely affect the bio-psychosocial health of children. Most mothers stated that they had difficulties in the toilet training process. It has been observed that they need professional support as well as family support in the process of acquiring toilet habits for their children.

Keywords: Gaining toilet habit, mother, toilet training, qualitative study

ORCID IDs of the authors: DM: 0000-0003-0176-8778; ÖKS: 0000-0003-4526-4619; NÇ: 0000-0003-3151-9975

Sorumlu yazar/Corresponding author: Dilek Menekşe

Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Sakarya, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: dkose@sakarya.edu.tr

Atf/Citation: Menekşe, D., Suzan, Ö.K. & Çınar, N. (2022). Tuvalet eğitimi sürecinde anne deneyimleri: nitel çalışma. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 5(1), 9-21. DOI:10.38108/ouhcd.849519

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Bağımsız olarak tuvaletini yapabilme becerisi, çocuğun daha önce istemsiz bir bedensel işlev üzerinde ustalık kazandığı için erken çocukluk döneminin önemli gelişim basamaklarından biridir. Tuvalet kullanmayı öğrenmek çocuğun kendi yaşamını kontrol etmede önemli bir adımdır (Dayı ve Şafak, 2018). Tuvalet eğitiminin başarısında eğitime başlama zamanı, kullanılan yöntemler, çocuğun fiziksel ya da mental engelinin olması gibi durumlar etkili olmakta, tuvalet eğitimine başlama zamanları, süreleri ve kullanılan eğitim yöntemleri kültürel, eğitimsel ve sosyoekonomik faktörlere bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir (Boyras ve ark., 2018; Harney ve ark., 2012; Bolat, 2015). Geçtiğimiz on yılda batı toplumlarında tuvalet eğitimine başlama ve tamamlama yaşı gecikme eğilimindedir (Berry-Kravis ve ark., 2019; Kaerts ve ark., 2012a; Rugolotto ve ark., 2008; Van Aggelpoel ve ark., 2018; Vermandel ve ark., 2008). Tuvalet eğitimine zamanından geç başlama nedenleri arasında birçok faktör sayılabilir. Bu faktörlerden en dikkati çekenler, tek kullanımlık bebek bezlerinin üretilmesi, daha etkili temizleme olanakları, ebeveynlerin çalışması nedeniyle zaman azlığı, ailelerin çocuklarını eğitim için küçük olduğunu düşünmeleri ve çocukların tuvalet eğitimine hazır olduğunu gösteren işaretleri bilmemeleridir (Mota ve ark., 2010). Ayrıca, her iki ebeveynin de evlerinin mali desteğine katkıda bulunduğu çift kazançlı model, ebeveynlerin tuvalet eğitimi alması için zaman kısıtlamalarına neden olur, bu da ebeveynler üzerinde baskıya neden olabilir ve tuvalet eğitimi genellikle kreşlere bırakılır (Kaerts ve ark. 2012b). Tuvalet eğitimine başlamak için çocuğun fiziksel, mental ve psikolojik olgunlaşmasının dikkate alınması önemlidir (Sevinç ve ark. 2019).

Tuvalet eğitiminde farklı yöntemler kullanılmaktadır. Batı toplumlarında tuvalet eğitimi için kullanılan iki temel yöntem; Brazelton'un çocuk merkezli yaklaşımı ile Azrin ve Foxx'un hızlı tuvalet eğitimi yöntemidir (Kiddoo, 2012). Çocuk merkezli yaklaşımda eğitime, çocuğun ve ailenin hazır oluşları değerlendirilerek başlanmakta, çocuk ve ailenin istekli olmasına önem verilmektedir. Azrin ve Foxx'un hızlı tuvalet eğitim yönteminde; sıvı alımının arttırılması, katı zaman planlaması, uygun davranışa olumlu geribildirim (ödül-sarıma vb) vermek, kazalarda olumlu geribildirim kesmek gibi basamakları içermektedir (Klassen ve ark., 2006). Bağımsız tuvalet alışkanlığı kazanmada çocuğu cesaretlendirici ve özendirici bir tutum

sergilenmesi son derece önemlidir (Bolat, 2015). Tuvalet eğitiminde katı ve sert bir tutum gösterilmesi, çocuk istismarı sayılabileceği gibi, yetişkin döneminde mükemmeliyetçilik, aşırı titizlik gibi eğilimlere olasılık verebilir (Aydın ve ark., 2011).

Tuvalet eğitiminin başarılı bir şekilde tamamlanmasını; çocuğa (cinsiyet, gelişim durumu vb.) ve ebeveyne özgü (eğitime hazırlık, uygulanan yöntem vb.) faktörlerin, tuvalet eğitimi sırasında ortaya çıkan faktörlerin (eğitime başlama yaşı, dışkı tutma, kabızlık vb.) etkilediği öne sürülmektedir (Blum ve ark., 2004). Annelerin tuvalet eğitimi sürecindeki yaklaşımları, sağlıklı bir tuvalet eğitimini tamamlamada farklılık gösterebilir. Bu çalışmada, çocuk özelliklerinin ve tuvalet eğitimi sırasındaki anne deneyimlerinin başarılı bir tuvalet eğitimini tamamlamadaki göreceli rolü araştırılmıştır. Son 30 ila 50 yılda çocuk özelliklerinin önemli ölçüde değişmemiş olması muhtemel olduğundan, tuvalet eğitimi sırasındaki anne deneyimlerinin tanımlanmasının başarılı tuvalet eğitimini açıklamada en önemli faktör olacağı varsayılmıştır. Annelerin tuvalet eğitimi sürecini nasıl yönettikleri, bu süreçte neler yaşadıkları ve konu ile ilgili kimlerden bilgi aldıklarının bilinmesi önemlidir. Bu anlamda yapılan bu çalışmada annelerin çocuklarına tuvalet alışkanlığı kazandırma sürecindeki deneyimlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Türü

Bu çalışma nitel fenomenolojik tipte bir çalışmadır. Fenomenolojik desen, bireylerin yaşadığı deneyimleri detaylı bir şekilde araştırmayı ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını ortaya çıkarmayı amaçlayan nitel bir metodolojidir (Smith, 2004).

Araştırmanın Yeri

Bu araştırma Sakarya ilinde bir eğitim ve araştırma hastanesinin çocuk sağlığı ve hastalıkları polikliniğinde yürütülmüştür.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini, Sakarya ilinde bir eğitim ve araştırma hastanesinde 1 Şubat- 31 Mayıs 2019 tarihleri arasında çocuğu için çocuk sağlığı ve hastalıkları polikliniğine başvuran annelerin tamamı oluşturmuştur. Örneklem grubuna seçilecek bireyler amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Çalışmaya dahil edilecek anneler aşağıdaki ölçütler doğrultusunda belirlenmiştir;

- a) Hastane polikliniğine çocuğunu muayene ettirmek için başvuran,
- b) Araştırmaya katılmaya gönüllü olan,
- c) Herhangi bir iletişim sorunu olmayan,
- d) Çocuğun 18 ay- 4 yaş arasında olan,
- e) Çocuğunda fiziksel ya da zihinsel engeli olmayan,
- f) Çocuğunda nörolojik bir sağlık sorunu olmayan,
- g) Çocuğunda kronik bir hastalığı olmayan,
- h) Tuvalet eğitimini kendisi vermiş olan anneler.

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğüne karar vermede konu hakkında detaylı geniş bilgilerin edinilmesi önemlidir. Örneklem sayısı daha önceden belirlenmemiş olup veriler birbirini tekrar etmeye başladığı ve doygunluğa ulaşıldığı noktada veri toplama süreci sonlandırılmıştır (Baltacı, 2019). Bu kapsamda çalışma 14 anne ile tamamlanmıştır.

Veri Toplama Form ve Araçları

Veriler soru formu ve yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır.

Soru formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan soru formunda; annelerin sosyo-demografik (yaş, eğitim ve çalışma durumu vb.), tuvalet eğitimi ile ilgili bilgileri (tuvalet eğitimi ile ilgili eğitim alma durumu, eğitime başlama yaşı vb.) içeren 17 soru yer almaktadır.

Yarı-yapılandırılmış görüşme formu: Derinlemesine görüşme yöntemi kullanılarak yapılan çalışmada tuvalet eğitimi sürecinde annelerin deneyimlerini derinlemesine ortaya çıkarmak amacıyla araştırmacıya esneklik, dinamiklik, etkileşim ve keşfedici yaklaşım olanağı sağlaması (Baltacı, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2013) açısından yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Literatür doğrultusunda hazırlanan (Bolat, 2015; Boyraz ve ark., 2018; Kaerts ve ark., 2012a) görüşme formunda 4 ana ve 3 alt soru olmak üzere toplam 7 açık uçlu soru bulunmaktadır. Sorular hazırlanırken katılımcılar tarafından anlaşılabilir, araştırmacının konudan sapmasını engelleyici ve detayları derinleştirecek özellikle olmasına dikkat edilmiştir (Baltacı, 2019). Görüşme soruları hazırlandıktan sonra, konu ile ilgili üç alan uzmanına gönderilerek değerlendirilmesi istenmiştir. Gelen geri bildirimler doğrultusunda görüşme formunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Görüşme formunda yer alan ve bu çalışma ile değerlendirilen ana ve alt sorular aşağıda gösterilmiştir.

1. Çocuğunuzun tuvalet eğitimine hazır olduğunu nasıl anladınız, anlatır mısınız?
2. Tuvalet eğitimine başlamadan önce bu sürece kendinizi nasıl hazırladınız?
3. Çocuğunuzun tuvalet eğitimine başlamada etkili olan faktörler nelerdi?
4. Çocuğunuza tuvalet eğitimi verirken neler yaşadınız, anlatır mısınız?
 - Bu süreçte sizi etkileyen şeyler nelerdi?
 - Tuvalet eğitimi sürecinden çocuğunuz nasıl etkilendi?
 - Bu süreçte belirli bir yöntem kullandıysanız yöntem hakkında bilgi verir misiniz?

Verilerin Toplanması

Çocuğunu polikliniğe getiren ve araştırmanın dahil edilme kriterlerine uyan annelere çalışmanın amacı, verilerin nasıl toplanacağı ve saklanacağı konusunda bilgi verilerek soruları cevaplandırılmıştır. Annelerle yapılan bütün görüşmelerde derinlemesine görüşme tekniği uygulanmıştır. Görüşmeler hastane içinde poliklinik katında uygun bir odada (masa ve sandalye olan, penceresi olup yeterli ışık ve hava alabilen, görüşme süresince rahatsız edilmeyecek bir ortam, sessiz, sakın) gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin rahat ve verimli bir şekilde geçmesi sağlanmıştır. Görüşme niteliksel araştırma konusunda deneyimi olan tek araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme tekniği ile yapılmış, annelerin verdikleri yanıtlar diğer iki araştırmacı tarafından not edilmiştir. Kayıt tutan araştırmacılar görüşmeye müdahale etmemişlerdir. Bireysel yapılan görüşmeler, en az 60 dakika sürmüştür. Veriler birbirini tekrar etmeye başladığı noktada veri toplama sonlandırılmıştır. Görüşme sonunda veriler katılımcılara okunarak teyitleri alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Tüm veri seti nitel yazılımlardan MAXQDA Plus Programı'na aktarılmıştır. Görüşmeye ait dökümlerin kodlama ve kategorileştirme işlemleri bu program ile yapılmıştır. Veriler üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı gözden geçirilerek temalar oluşturulmuştur. Katılımcıların tanıtıcı bilgilerini içeren nicel verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler (aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde dağılımları) kullanılmıştır. Nicel veriler bilgisayar ortamında SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular

Çalışmaya katılan annelerin ve çocuklarının tanıtıcı özellikleri ve tuvalet eğitimine ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Annelerin yaş ortalaması 29.36 ± 4.53 (min:23, max:39)'tür. Annelerin %71.4'ü (n=10) ilköğretim mezunu olduğunu, çalışmadığını, gelirinin gidere denk olduğunu ve çekirdek ailede yaşadığını ifade etmiştir. Çalışmaya katılan annelerin yarısının (n=7) tek çocuğa sahip olduğu ve ilk defa tuvalet eğitimi deneyimi yaşadığı belirlenmiştir. Tuvalet eğitimi verilen çocukların %71.4'ü (n=10) erkektir (Tablo 1). Çocukların tuvalet eğitimine başlama yaş

ortalaması 28.50 ± 5.36 (18-36) aydır. Tuvalet eğitimi süresince annelerin ve çocukların yaşadıkları zorluk derecesi 0 ile 10 arasında puanlama ile değerlendirildiğinde; tuvalet eğitimi süresince yaşadıkları zorluk derecesi puan ortalaması annelerin 4.64 ± 2.49 (0-9), çocukların 5.92 ± 2.97 (2-10) idi. Annelerin çocuğuna tuvalet eğitimi verirken ödül ve ceza verme durumları sırasıyla hiçbir zaman (%14.3; %50), nadiren (%7.1; %28.6), bazen (%64.3; %14.3), sık sık (%7.1; %7.1) ve her zaman (%7.1; %0) olarak belirtilmiştir. Şekil 1'de elde edilen verilerden oluşturulan temalar ve kategoriler yer almaktadır.

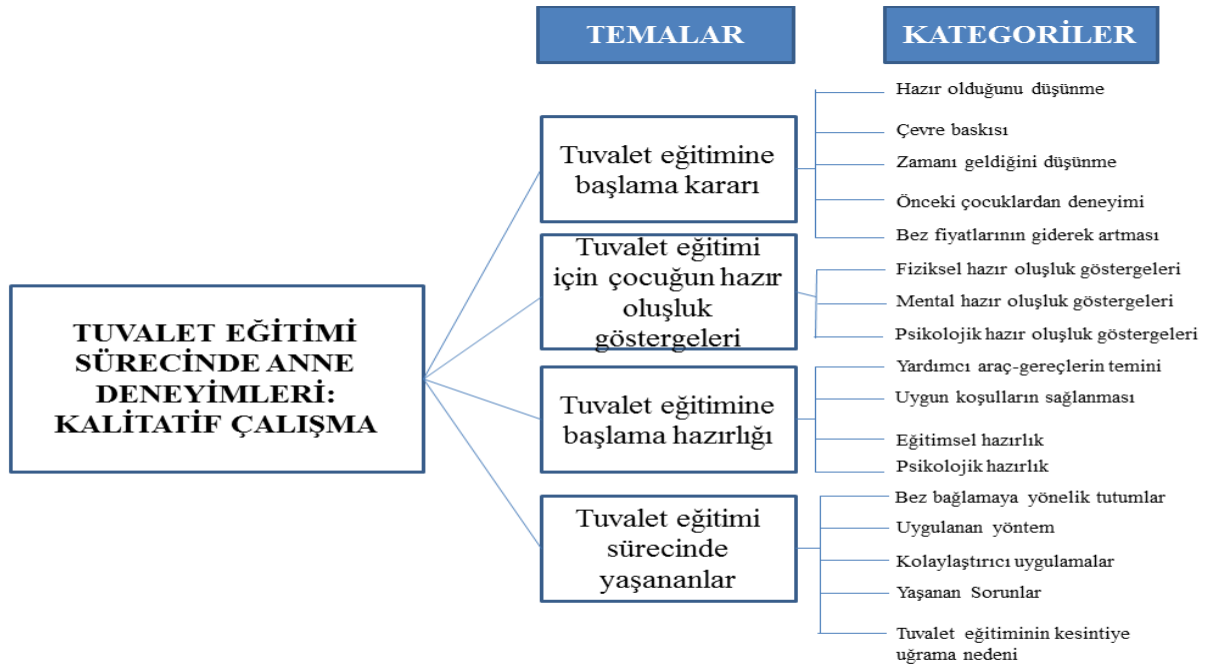
Tablo 1. Anne- Çocuğuna Ait Tanıtıcı Özellikler ve Tuvalet Eğitimine İlişkin Bilgiler

Katılımcı kodu	Yaş	Eğitim durumu	Çalışma durumu	Gelir durumu*	Aile tipi	Yaşayan çocuk sayısı	Kaçıncı çocuk	Çocuğun cinsiyeti	Tuvalet eğitimine ilk başlama yaşı	Tuvalet eğitimini tamamlama yaşı	Tuvalet eğitimi süresince annenin yaşadığı zorluk derecesi**	Tuvalet eğitimi süresince çocuğun yaşadığı zorluk derecesi**
A1	26	İlköğretim	Çalışmıyor	Gelirim giderimden fazla	Geniş Aile	2	1	Erkek	30 ay	36 ay	5	9
A2	26	İlköğretim	Çalışmıyor	Gelirim giderimden az	Çekirdek Aile	1	1	Erkek	30 ay	33 ay	5	3
A3	32	İlköğretim	Çalışmıyor	Gelirim giderimden az	Çekirdek Aile	2	2	Kız	36 ay	37 ay	3	5
A4	23	İlköğretim	Çalışmıyor	Gelirim giderimden az	Çekirdek Aile	2	2	Erkek	18 ay	30 ay	4	5
A5	27	İlköğretim	Çalışmıyor	Gelirim giderime denk	Çekirdek Aile	1	1	Erkek	30 ay	Devam ediyor (36 ay)	6	10
A6	27	İlköğretim	Çalışmıyor	Gelirim giderime denk	Geniş Aile	1	1	Erkek	30 ay	31 ay	0	2
A7	39	Lise	Çalışıyor	Gelirim giderime denk	Çekirdek aile	2	2	Erkek	18 ay	36 ay	7	10
A8	31	Üniversite	Çalışıyor	Gelirim giderime denk	Geniş aile	3	2	Erkek	30 ay	36 ay	2	6
A9	30	İlköğretim	Çalışmıyor	Gelirim giderime denk	Çekirdek aile	2	2	Erkek	30 ay	36 ay	5	3

Tablo 1. (devam) Anne- Çocuğuna Ait Tanıtıcı Özellikler ve Tuvalet Eğitime İlişkin Bilgiler

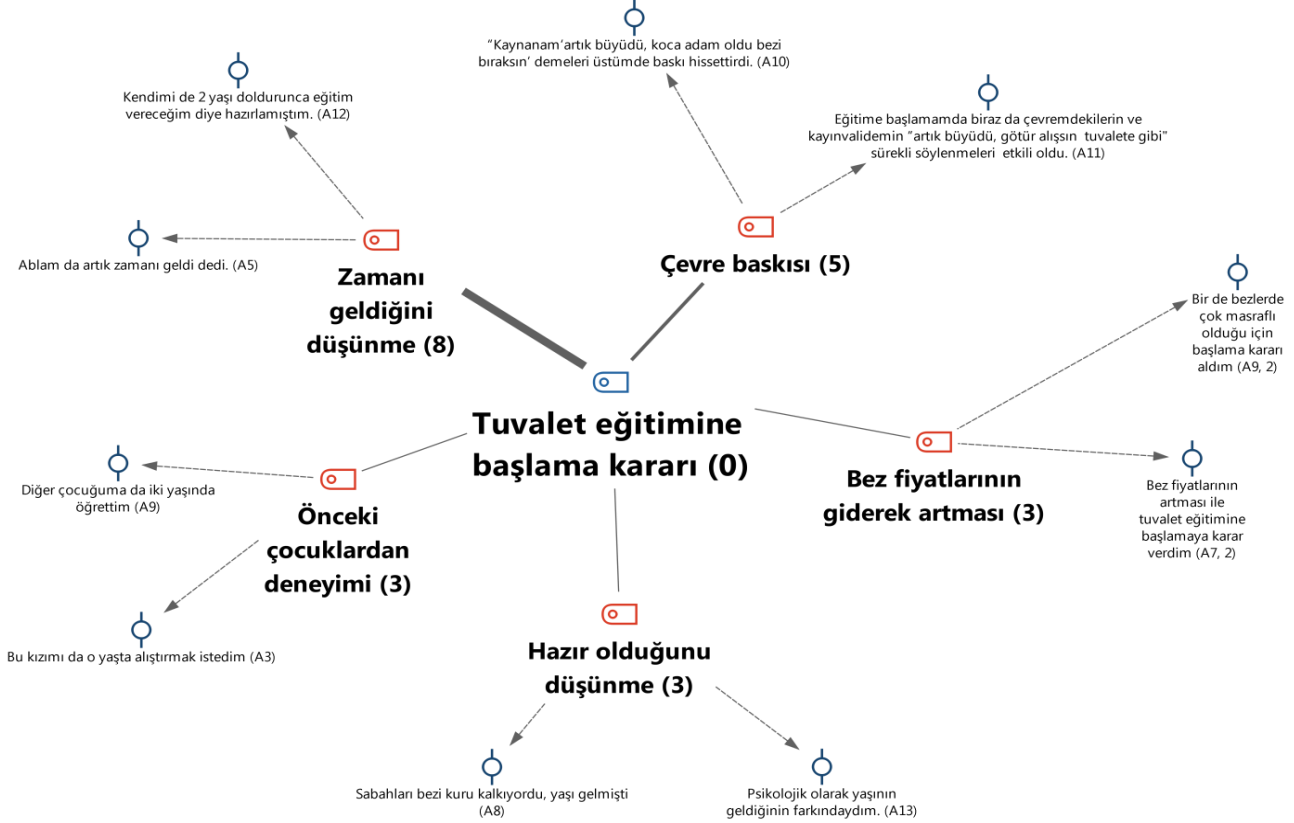
Katılımcı kodu	Yaş	Eğitim durumu	Çalışma durumu	Gelir durumu*	Aile tipi	Yaşayan çocuk sayısı	Kaçıncı çocuk	Çocuğun cinsiyeti	Tuvalet eğitimine ilk başlama yaşı	Tuvalet eğitimini tamamlama yaşı	Tuvalet eğitimi süresince annenin yaşadığı zorluk	Tuvalet eğitimi süresince çocuğun yaşadığı zorluk
A10	28	İlköğretim	Çalışmıyor	Gelirim giderime denk	Çekirdek aile	3	3	Erkek	36 ay	47 ay	9	10
A11	26	Lise	Çalışıyor	Gelirim giderime denk	Çekirdek aile	1	1	Kız	30 ay	42 ay (hala devam ediyor)	8	8
A12	38	İlköğretim	Çalışmıyor	Gelirim giderime denk	Çekirdek aile	3	3	Kız	24 ay	30 ay	6	6
A13	30	Lise	Çalışıyor	Gelirim giderime denk	Geniş aile	1	1	Kız	30 ay	36 ay	3	3
A14	28	İlköğretim	Çalışmıyor	Gelirim giderime denk	Çekirdek aile	1	1	Erkek	27 ay	33 ay	2	3

*Annelerin kendi ifadelerine göre ** Tuvalet eğitimi süresince annenin/çocuğun yaşadığı zorluk durumu 0-10 arasında derecelendirilmiştir.

Şekil 1. Temalar ve kategoriler

Tema 1: Tuvalet eğitimine başlama kararı
Annelerin çocuğunun tuvalet eğitimi için zamanın geldiğini düşünmesi (A1, A3, A4, A5, A6, A8, A9, A12), çevrenin baskısı (A2, A5, A10, A11, A13), hazır olduğunu düşünmesi (A8, A9, A13),

kullanılan hazır bezlerin pahalı olması (A1, A7, A9), önceki çocuklardan deneyimleri (A3, A4, A9) doğrultusunda tuvalet eğitimine başlama kararı aldıkları belirlenmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Tuvalet eğitimine başlama kararı

Tema 2. Tuvalet eğitimi için çocuğun hazır oluşluk göstergeleri

Annelerin çoğu tuvalet eğitimi için hazır oluşluk göstergelerinden en az birini değerlendirdiği belirlenmiştir.

Fiziksel hazır oluşluk göstergeleri

Çalışmaya katılan sekiz anne çocuklarının tuvalet eğitiminde ihtiyaçlarını giderebilecek motor beceriyi kazanmasını hazır oluşluk göstergesi olarak ifade etmiştir.

A3: "Tuvalet öncesi ve sonrası kıyafetleri çıkartıp giyebiliyor, temizliğini kendisi yapabiliyor, ellerini yıkayabiliyor."

A9: "Kendi kıyafetlerini kendisi indirip çıkartabiliyordu."

A11: "Kendi ihtiyaçlarını bu süreçte kendisi karşılayabiliyordu."

A12: "Geceleri bile kendisi anne çişim geldi der, gider kendisi kıyafetlerini çıkarıp tuvaletini yapar, ellerini yıkar ve yatağına gider yatar."

A13: "Kıyafetlerini kendisi indirir, kendisi tuvalete gider, özel bölgesinin hijyenini ben yaparım. Sonra ellerini kendisi yıkar."

Mental hazır oluşluk göstergeleri

Boşaltıma yönelik gereksinimini ifade etme

Annelerden üçü çocuğunun boşaltıma yönelik gereksinimini ifade etmesinden dolayı tuvalet eğitimine hazır olduğunu bildirmiştir.

A5: "Çişi ve kakası geldiğinde söylüyor."

A6: "Kendini ifade edebiliyordu."

A12: "Geceleri bile kendisi anne çişim geldi der."

Tuvalete gitmek isteme

Annelerin yaklaşık yarısı (n=6) çocuklarının bez takmak istemediğini, tuvalete gitmek istediğini ifade etmiştir.

A5: "Çişi kakası geldiğinde beze yapmak istemiyor ve tuvalete gitmek istiyordu."

A8: "Çişini tuvalete yaptırmayı teklif ettiğimde kabul etti."

A10: Çişinin geldiğini bez takmak istemediğini kendisi söyledi.”

Psikolojik hazır oluşluk göstergeleri

Anneler tuvalet eğitimine yönelik psikolojik hazır oluşluk göstergeleri arasında çocuklarının bezinden rahatsız olduğunu (A1, A2, A4, A6, A9, A10) ve tuvaleti merak ettiğini (A1, A2, A4, A7, A8, A13, A10) belirtmiştir.

Bezinden rahatsız olma

A1: “Bez bağlandığı zaman popom yanıyor diyordu. Bez bağlandığı için rahatsız oluyordu.”

A2: “Bir yaşından sonrasında bezine çişini ya da kakasını yaptığında rahatsız olurdu, oturamazdı... O gün arkadaşında da bez olmadığını görünce bezinden rahatsız oldu, çıkartmak istedi.”

A10: “Bezi çekiştirip rahatsız oluyordu. Kakasını yaparken koltuğun arkasına saklanıp oraya yapıyordu.”

Tuvaleti merak etme

A1: “Kendisi meraklıydı, ben tuvalete gittiğimde sen ne yapıyorsun anne diyordu.”

A4: “Abisiyle birlikte tuvalete gidiyordu. Merak ediyordu.”

A7: “Ben tuvalete giderken ona bilgi veriyordum, bazen peşimden gelip merak ediyordu, soruyordu.”

Tema 3: Tuvalet eğitimine başlama hazırlığı

Anneler tuvalet eğitimine hazırlık süreçlerini araç-gereçlerin temini (A1, A2, A3, A6, A7, A8, A9, A11, A12, A13), uygun koşulların sağlanması (A7, A8, A10, A11, A12, A14), eğitimsel (A1, A9) ve psikolojik hazırlık (A8, A11, A14) çerçevesinde belirtmişlerdir.

Yardımcı araç-gereçlerin temini

Lazımlık alma (n=10)

A1: “Tuvalet eğitimine başlamadan önce biraz internetten araştırdım... Üzerinde bebek figürü olan mavi bir lazımlık aldık.”

Klozet aparatı alma (n=4)

A6: “Klozete kendi isteği ile aparat aldık.”

Alez alma (n=2)

A8: “Yatağına alez serdim.”

Alıştırma külotu alma (n=7)

A2: “On gün boyunca geceleri alıştırma külotu kullandım.”

Uygun koşulların sağlanması

Ev düzenini değiştirme (n=2)

A7: “Bütün halıları kaldırdım.”

Yaz mevsimini bekleme (n=6)

A10: “Tuvalet eğitimi için kışın soğuk olduğunu düşündüm, yazı bekledim.”

Eğitimsel hazırlık

A1: “Başlamadan önce internetten biraz araştırdım.”

A9: “Tuvalet eğitimine başlamadan önce internetten nasıl olması gerektiği konusunu birkaç yerden okudum.”

Psikolojik hazırlık

A8: “Bu sürece kendimi psikolojik olarak hazırladım”

A11: “Annenin kararlı olması ilk adımdır bu süreçte.”

A14: “Fiziksel hazırlıkların yanında kendimi de hazırladım bu sürece.”

Tema 4: Tuvalet eğitimi sürecinde yaşananlar

Anneler tuvalet eğitimi sürecindeki yaşananları; uyguladıkları yöntemleri (A1, A2, A3, A6, A7, A9, A10, A11, A12), kolaylaştırıcı uygulamaları, bez bağlamaya yönelik tutumlarını (A1, A4, A5, A8, A10, A13, A14), yaşadıkları sorunları (A4, A5, A6, A7, A8, A11, A12) ve tuvalet eğitiminin kesintiye uğrama nedenleri (A3, A12) şeklinde ifade etmişlerdir (Şekil 3).

Bez bağlamaya yönelik tutumlar

Annelerin gündüz ve gece bez bağlamaya yönelik tutumları Şekil 3’te yer almaktadır. Bu bulgulara ilişkin annelerin ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*Gündüz bağlama durumu

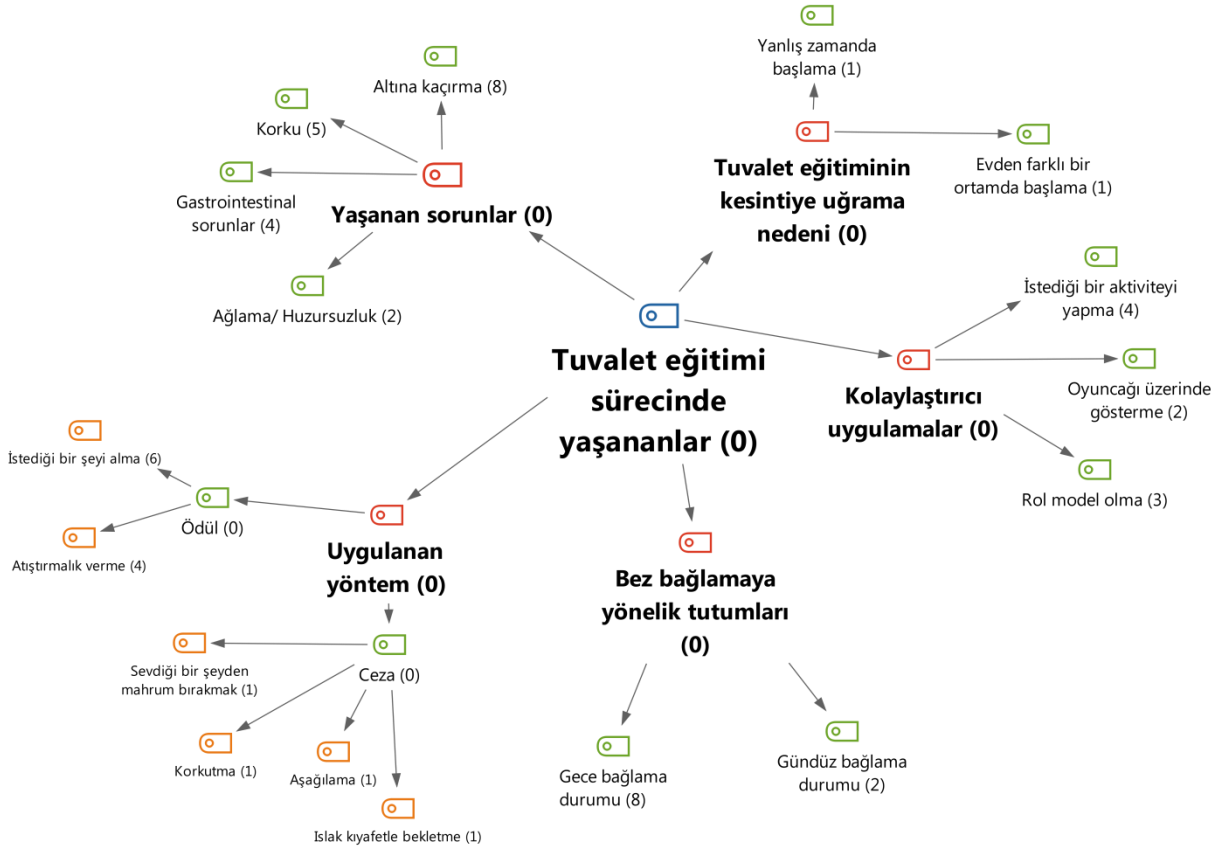
A1: “Tuvalet eğitimine ilk başladığım gün gündüz ara ara lazımlığa götürdük. Ara ara bezli kaldı.”

A7: “Eşim kızınca bağla bezine yapsın dedi. Bezi bağladım bezine yaptı, sonra dolu bezinden de rahatsız oluyor çıkarmamı istiyordu.”

*Gece bağlama durumu

A4: “Gece kaçırır diye tedbir amaçlı altına bez bağlıyordum.”

A11: “İlk bezi gündüz çıkardık, gece bezi bağlamaya devam ettik.”

Şekil 3. Tuvalet eğitimi sürecinde yaşananlar

Uygulanan Yöntem

Anneler tuvalet eğitimi sürecinde yoğun olarak ödül yöntemini kullandıklarını bildirmiştir. Annelerin en çok tercih ettikleri ödül yöntemi çocuğun istediği bir şeyi almaktır. Bu süreçte sevdiği bir şeyden mahrum etme, korkutma, aşağılama ve ıslak kıyafetle bekleme şeklinde çocuklarına ceza verdiklerini belirtmişlerdir.

*Ödül Yöntemi

İstediği bir şeyi alma

A9: "Çişini söylersen ve tuvalete yaparsan sevdiğin şeyleri alacağım dedim."

A6: "Babası da çişini ve kakanı tuvalete yaparsan istediğini alacağım oğlum derdi."

A11: "Makyaj, doktor malzemelerini çok seviyor. Tuvaletini yaparsan bunları veririz diye bazen ödüllendirdik."

Atıştırma verme

A1: "Çişini veya kakanı tuvalete yaparsan, altına kaçırmazsan sana şeker ve çikolata alırım dedim."

A2: "Tuvaletini yaptıktan sonra çok sevdiği kupasının içine çikolata, sucuklu helva gibi atıştırma koyardım."

A6: "Ödül vererek bu süreci öğretmeye çalıştım. Arada bir kek isterdi."

*Ceza Yöntemi

Sevdiği bir şeyden mahrum bırakma

A10: "Altına kaçırsa dışarı çıkmama, oyuncak vermeme, televizyon telefon açmama cezası verdim."

Korkutma

A9: "Bazen komşular arada sırada 'Altına yaparsan pipini yakarız' diyordu. Çocuğum bundan etkilendi. O gece hep sabaha kadar uykusunda zıpladı. Ağladı. Sabah bir sonraki çişinde anne yakma yakma gibi korkusunu dile getirdi."

Aşağılama

A3: "Baban eve geldiğinde 'Kızın bugün çamaşırına çişini yaptı diyeceğim', dediklerim oldu."

Islak kıyafetle bekleme

A1: "Seni o ıslak kıyafetle bekleteceğim dedim ve beklettim."

Kolaylaştırıcı Uygulamalar

*Rol model olma

A2: "Kendim tuvalete gittiğimde ona gösterdim."

*İstediği bir aktiviteyi yapma

A14: "Bu süreci oyun haline getirerek heyecan kattım. Oğlum sen tuvalete çişini ya da kakanı

yaparsan, altına kaçırmazsan puan kazanarak yarışmayı kazanırız.”

*Oyuncağı üzerinde gösterme

A5: “Oyuncak bebeğini lazımlığın üzerine koyarak bak bebeğin de çişini kakasını buraya yapıyor diye gösterdim.”

Yaşanan Sorunlar

Anneler tuvalet eğitimi sürecinde çocuklarının altına kaçırmaya, korkmaya, ağlama / huzursuzluk ve diyare, konstipasyon gibi gastrointestinal sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

*Altına kaçırmaya

A11: “Koltuk altlarına girme orada yapıp çıkma, ağlama, altına kaçırmaya gibi zor durumlar yaşadık.”

A12: “Kaçırmaları oldu hep bu şekilde.”

*Korku

A4: “Ama klozetin deliğinden ve kakasından korktuğu için sorun yaşadık.”

A5: “Çişini yaptı ama kakasını yapmadı. Tuvaletin deliğinden korktu.”

A12: “Korkunca hazır olmadığını anladım.”

*Ağlama /Huzursuzluk

A7: “Kıvraniyor, kıvraniyor, ağlıyor ve çiş yapacağım diye bağıyordu.”

A11: “Koltuk altlarına girme orada yapıp çıkma, ağlama, altına kaçırmaya gibi zor durumlar yaşadık.”

*Gastrointestinal sorunlar

A6: “Tuvalet eğitimi sürecinde ishal ve kabız oldu.”

A8: “Tuvalet eğitiminin yedinci gününde ishal oldu.”

A5: “Kabızlığı olduğu için iki saat lazımlıkta oturuyordu.”

Tuvalet Eğitiminin Kesintiye Uğrama Nedeni

*Evden farklı bir ortamda başlama

A3: “Bu kızımı da o yaşta alıştırmak istedim ama bayramda köye gitmiştik. Köyde tuvalet dışarda olduğu için çok zor oldu.”

*Yanlış zamanda başlama

A12: “Altı ay geçince bir daha deneyeyim dedim, baktım bu sefer korkmadı.”

Tartışma

Çocuk gelişimi açısından önemli bir süreç olan tuvalet alışkanlığının sağlıklı kazanılması için doğru tutum ve yaklaşım ile çocuğun olumsuz deneyim yaşaması önlenmelidir (Boyras ve ark., 2018; Van Nunen ve ark., 2015). Ebeveynlerin (çocuk bakımında daha aktif yer alan özellikle annelerin) bu süreci sağlıklı bir şekilde geçirebilmeleri, değerlendirebilmeleri ve uygun yaklaşımda bulunmaları önemlidir (Menekşe ve ark., 2018;

Suzan ve Cınar, 2018). Bu bölümde araştırma bulguları literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

1.Tuvalet eğitimine başlama kararı

Tuvalet eğitimi, çocuğun gelişimi açısından kritik öneme sahiptir (Baird ve ark., 2019; Van Nunen ve ark., 2015). Eğitim için her çocuğun gelişim ve hazır olma süreci farklılık gösterir. Bu nedenle tuvalet eğitimine çocuğun gelişimsel olarak hazır olmadığı bir dönemde başlanması bazı olumsuz sorunlara, geç başlanması ise eğitimin tamamlanmasında gecikmelere neden olabilir. Annenin tuvalet eğitimine doğru zamanda başlama kararı ve hazırlığı bu süreci başarılı bir şekilde gerçekleşmesinde önemlidir (Baird ve ark., 2019; Haris ve Haris, 2019; Van Aggelpoel ve ark., 2018). Çalışmamızda annelerin çocuklarının tuvalet eğitimi için zamanın geldiğini düşünmesi, çevrenin baskısı, hazır olduğunu düşünmesi, kullanılan hazır bezlerin pahalı olması nedeniyle ve önceki çocuklarından edindikleri deneyimleri doğrultusunda tuvalet eğitimine başlama kararı aldıkları belirlenmiştir. Belirtilen nedenler diğer çalışma bulgularıyla benzerdir (Çalışır ve ark., 2011; Haris ve Haris, 2019; Sevinç ve Kutluca 2019; Solarin ve ark., 2017). Ayrıca uluslararası çalışmalarda çocuğun kreşe/okula başlamasının annenin tuvalet eğitimine başlama kararını etkilediği bildirilmektedir (Solarin ve ark., 2017; Van Nunen ve ark., 2015). Çalışmamızda annelerin hazır bezlerin pahalı olmasını neden olarak bildirmesi ekonomik durum ile ilişkilendirilebilir. Tuvalet eğitimi için yaz mevsimini tercih etmelerinin nedeni havaların sıcak olması, kıyafetlerin/çarşafların yıkanma ve kuruma süresinin kısa olması, çocuğun üşütme/hastalanma olasılığının daha az olacağını düşünmesinden kaynaklanmış olabilir.

2.Tuvalet eğitimi için çocuğun hazır oluşluk göstergeleri

Tuvalet eğitimi anatomik / fizyolojik olgunluk, çevresel uyarılara cevap ve anlama yeteneği hem çocuğun hem de ebeveynlerin duygusal olarak hazır olmasını gerektiren karmaşık bir süreçtir (Albaramki ve ark., 2017; Van Aggelpoel ve ark., 2018).

-Fiziksel hazır oluşluk göstergeleri: Literatürde sağlıklı çocukların mesane ve bağırsak sfinkterlerinin kontrol yeteneğini kazanması, en az iki saat bezinin kuru kalması, fiziksel farkındalık (yürüme ve çömelme gibi motor becerileri yapabilmesi, giysilerini giyebilmesi, pantolonunu açıp kapatabilmesi fiziksel olarak hazır oluşluğunu

gösteren belirtiler olarak bildirilmiştir (Çavuşoğlu, 2013; Çalışır ve ark., 2011; Mota ve Barros, 2008).

Çalışmaya katılan annelerin bildirdiği bazı ifadeler çocuklarının tuvalet eğitimi sürecinde mesane kontrolünün olduğunu göstermektedir. Ayrıca annelerin birçoğu tuvalet öncesi ve sonrası kıyafetlerini indirme, çıkarma ve giyme gibi eylemleri çocuğunun kendisinin bağımsız bir şekilde yaptığını ifade etmiştir. Annelerin bu fiziksel hazır oluşluk belirtilerinin farkında olması literatürü destekler nitelikte olup olumlu bir bulgudur. Çalışmada çocukların mesane ve bağırsak sfinkterlerinin kontrol yeteneğini kazanmış olmasında 18 aydan önce tuvalet eğitimine başlanmaması ve tuvalet eğitimine başlama yaşının ortalama 28.50 ay olarak saptanması literatür ile paralellik göstermektedir (Albaramki ve ark., 2017; Önen ve ark., 2012). Çalışmada sadece bir annenin ifadesi eğitim süresince çocuğun komutları takip edebilecek, ihtiyacını belirtecek düzeyde dil becerisine sahip olmadığını ortaya koymuştur. Yukarıda da belirtildiği gibi tüm alanlardaki hazır oluşluk göstergelerinin detaylı bir şekilde değerlendirilerek hazırlık yapılması tuvalet alışkanlığı kazandırmada başarıyı artırması ve çocuğun gelişimine olumlu katkı sağlaması açısından son derece önemlidir (Boyraz ve ark., 2018).

- Mental hazır oluşluk göstergeleri: Başarılı bir tuvalet eğitimi için çocuğun fiziksel hazır oluşluğu kadar mental hazır oluşluğu da önemlidir. Mental hazır oluşluk göstergeleri arasında çocuğun idrar ve dışkı yapmaya istekli olması, tuvalete gitmek istemesi, davranışları taklit etmesi ve söylenenlere uyması, sözlü ya da sözsüz bir şekilde tuvalet ihtiyacı olduğunu bildirmesi ve idrar ya da dışkısı geldiğini fark etmesi yer almaktadır (Kaerts ve ark., 2012a; Kiddoo, 2012). Çalışmaya katılan annelerin ifadelerine göre tuvalet eğitimi için çocuklarının mental hazır oluşluk göstergeleri incelendiğinde; anneler çocuklarının idrar ve dışkı yapmaya meraklı, istekli olduklarını ve tuvalete gitmek istediklerini belirtmiştir. Çalışma bulguları literatürle benzerlik göstermektedir. Bir anne ise tuvalet eğitimi süresinde çocuğunun kendisini dinlemediğini, söylenenleri yapmadığını göstergesinden hazır olmadığını düşünerek eğitime ara verdiğini ifade etmiştir. Bu durum olumsuz bir yaklaşım olup, annenin tuvalet eğitimine başlamada mental hazır oluşluk belirtileri hakkında bilgisi olmadığını ya da belirtileri dikkate almadığına işaret eder.

-Psikolojik hazır oluşluk göstergeleri: Çocuğun ebeveynini memnun etmek istemesi ve onayını kazanma arzusu, tuvalette iken korkmadan ve sıkılmadan oturabiliyor olması, ebeveynlerinin veya kardeşlerinin tuvaletteki tutumlarını öğrenmek istemesi, bezini kirlendiğinde rahatsız olması çocuğun psikolojik olarak tuvalet eğitimine uygun olduğunu gösteren belirtilerdendir (Çavuşoğlu, 2013; Kaerts ve ark., 2012). Çalışma grubundaki annelerin yaklaşık yarısı çocuklarının bezi kirlendiğinde rahatsız olduklarını ve tuvaleti merak ettiğini bildirmiştir. Çalışmamızda annelerin sadece bir ya da iki hazır oluşluk belirtisini/işaretlerini tanımlaması göze çarpan bulgular arasındadır. Bu durum annelerin yaklaşık yarısının konu ile ilgili eğitim almamasından kaynaklı olabilir.

3. Tuvalet eğitimine başlama hazırlığı

Çalışmaya katılan annelerin tuvalet eğitimine başlamadan en çok yaptıkları hazırlık uygulamaları; yardımcı araç-gereçlerin temini, uygun koşulların sağlanması, eğitimsel ve psikolojik hazırlıktır. Yapılan çalışmalarda da çalışma sonucuna benzer olarak tuvalet eğitimi öncesinde annelerin konu ile ilgili eğitim alması, ebeveynlerin kendini hazırlaması (Haris ve Haris, 2019), malzemelerin alınması (Çalışır ve ark., 2011; Koç ve ark., 2008; Tarhan ve ark., 2015) ve yaz mevsiminin beklenmesi (Çalışır ve ark., 2011; Önen ve ark., 2012) gibi hazırlık uygulamalarına yer verildiği görülmüştür. Annelerin yaklaşık tamamının uygun boyutta lazımlık ya da tabure eşliğinde klozet aparatı/adaptörü kullanması çocuğun perineal kasların kasılmasına ve mesanenin tam olarak boşalmasına yardımcı olması açısından olumlu bir sonuçtur. Bu bulgu literatür ile paralellik göstermektedir (Çalışır ve ark., 2011; Tarhan ve ark., 2015).

4. Tuvalet eğitimi sürecinde yaşananlar

Çalışmaya katılan annelerin tuvalet eğitimi sürecinde ödül ve ceza yöntemini kullandıkları, gündüz bezi çıkarıp gece bez bağlamaya devam ettikleri, rol model olma, oyuncacı üzerinde gösterme ve istediği bir aktivitelerinden yararlanarak süreci kolaylaştırdığı belirlenmiştir. Annelerin ifadelerine göre bazı çocuklar altına kaçırma, korkma, ağlama/huzursuzluk gibi duygusal tepkiler ve diyare, konstipasyon gibi somatik sorunlar yaşamışlardır. Ayrıca yanlış zamanda ya da ev dışında bir ortamda tuvalet eğitimine başlanmasının süreci kesintiye uğrattığı belirlenmiştir. Çalışma bulgumuza benzer şekilde başka çalışmalarda da tuvalet eğitimi sürecinde çocukların sık sık tuvalete götürüldüğü

belirlenmiştir (Albaramki ve ark., 2017; Solarin ve ark., 2017). Çalışmamızda annelerin çoğunun tuvalet eğitimi süresince gece bez bağlamaya devam ettikleri görülmektedir. Yapılan çalışmalarda tuvalet eğitimi sırasında çocuğa bez bağlamanın kararsızlık yaşamasına neden olduğu, eğitimin tamamlanma süresini uzattığı ve başarıyı olumsuz etkilediği bildirilmiştir (Çalışır ve ark., 2011; Verman del ve ark., 2008). Örneklem grubundaki iki annenin tuvalet eğitim süresinin altı aydan fazla olması ve hala tuvalet eğitimine devam ediyor olması gece bez bağlaması ile ilişkilendirilebilir. Bunun dışında annelerden biri tuvalet eğitimi sürecinde çocuğun ishal olmasına bağlı tekrar bez bağladığını ifade etmiştir. Çınar ve ark., (2019)'nın yaptıkları çalışmada tuvalet alışkanlığını kazanmış ve bezden kurtulmuş çocukların tekrardan bez bağlanmasını reddettikleri belirtilmiştir (Çınar ve ark., 2019). Tekrar bez bağlanması çocuklarda duygusal travmalara neden olabileceği için ailelere verilecek eğitimlerin içeriklerine bu konunun da dahil edilmesi önerilmektedir.

Çalışmamızda annelerin kullandıkları ödül yöntemleri övme, alkışlama, istediği bir oyuncak alma, parka götürme, şeker ya da çikolata gibi atıştırma verme şeklindedir. Annelerin kullandıkları ödül yöntemleri diğer çalışma bulgularıyla benzerlik gösterip ceza yöntemlerine göre daha fazla kullanılmaktadır (Albaramki ve ark., 2017; Bolat, 2017; Büyük, 2019; Kaerts ve ark., 2012a). Annelerin tuvalet eğitimi sürecince kullandıkları ceza yöntemleri ise kızma, bağırma, tehdit etme, utandırma, istediklerini yapmama, evden dışarı çıkarmama, ıslak bırakma ve oyuncak vermemedir. Literatür ve yapılan çalışmalar cezalandırmanın, çocuğun üriner ve boşaltım disfonksiyonları gibi fizyolojik sorunların yanında tuvalet eğitimi ile ilgili stres yaşamasına, duygusal travmaya ve kişilik bozukluklarına neden olabileceğini açıkça ortaya koymaktadır (Kiddoo, 2012; Küçük, 2010). Bu durum annelerin travmatik yaklaşım doğrultusunda tuvalet eğitimlerini gerçekleştirebilmeleri için pediatri hemşireleri tarafından eğitilmelerini gerekli kılmaktadır (Van Aggelpoel ve ark., 2018; Suzan ve Çınar, 2019).

Diğer çalışma bulgularına (Albaramki ve ark., 2017; Baird ve ark., 2019; Haris ve Haris, 2019; Küçük, 2010; Sevinç ve Kutluca, 2019; Solarin ve ark., 2017) benzer olarak tuvalet eğitimi sürecinde çocuğa ebeveyn ya da kardeşinin rol model olması, anlatma ve oyun yöntemleri tercih edilmiştir. Çalışmaya katılan üç annenin tuvalet alışkanlığını kazandırma sürecinde erken çocukluk dönemine

uygun şekilde oyun, müzik ve diğer yöntemleri kullanmayı önemsemesi çocuğun gelişimini, anneye iletişimini olumlu yönde sürdürmesi açısından önemlidir. Farklı eğitim materyalleri (animasyon, çizgi film, renkli görselleri bulunan kitaplar) kullanılarak tuvalet eğitimi sürecinin çocuğa da aktarılması sağlanmalıdır.

Tuvalet eğitimi sürecinde göze çarpan bir diğer nokta da tuvalet eğitim sürecinde ishal ve konstipasyon durumlarının yaşanmasıdır. Son çalışmalar, yanlış tuvalet eğitiminin idrar kaçırma, enürezis, tekrarlayan idrar yolu enfeksiyonu ve çocukluk kabızlığı gibi kalıcı idrar semptomlarını öngördüğü olarak tanımlamıştır (Wu, 2010). Konstipasyon durumu aile ve çocuk arasındaki uyumsuzluğa ya da ailenin yanlış tutumuna/yaklaşımına bağlı olarak çocuğun dışkı tutma davranışı sergilemesine neden olmuş olabilir.

Aileler çocuklarına tuvalet eğitimi becerisi kazandırmada zorlanabilmekte ya da çocuğu zorlayabilmektedirler (Menekşe ve ark., 2018). Çalışmamızda annelerin ve çocukların tuvalet eğitimi süresince orta düzeyde zorluk yaşadıkları söylenebilir. Bu bilgiler doğrultusunda ebeveynlere kendilerini hazırlamalarını, sabırlı ve anlayışlı olmalarını, sakin kalmalarını, çocuklarını zorlamamalarını, baskı oluşturmamalarını ve uzmanlardan mutlaka eğitim almalarını gerekli kılmaktadır (Baird ve ark., 2019; Boyraz ve ark., 2018). Ebeveynlere tuvalet eğitimi ne zaman başlatacakları ne kadar süreceği ve hangi engellerle karşılaşabilecekleri hakkında doğru bilgilendirme yapılmalıdır (Van Nunen ve ark., 2015; Mota ve Barros, 2008; Wu, 2010).

Sonuç ve Öneriler

Çalışmada annelerin tuvalet eğitimine başlama kararının çeşitli faktörlerden etkilendiği ve başlama zamanı, çocuğun hazır oluşluk göstergelerini tanımlama konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Çalışmada bazı anne davranışlarının çocukların biyo-psikososyal sağlığını olumsuz etkileyebileceği dikkati çekmiştir. Çoğu annenin tuvalet eğitimi sürecinde zorlandığını ifade etmiş olması önemli bulunmuştur. Çocuklarına tuvalet alışkanlığı kazandırma sürecinde aile desteği ile birlikte profesyonel desteğe de ihtiyaç duydukları görülmüştür. Pediatri hemşirelerinin sağlam ve hasta çocuk ziyaretlerinde çocuk ve aileyi bireysel gereksinimleri doğrultusunda değerlendirerek ailelere rehberlik ve danışmanlık yapması önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Elde edilen veriler çalışmaya katılan annelerin ifadeleri ile sınırlıdır. Ayrıca annelerden ses kaydının alınmaması çalışmanın diğer sınırlılığdır. Bu durumun araştırmanın veri kaybı ya da güvenilirliği açısından olumsuz bir etki oluşturmadığı düşünülmektedir. Ancak görüşme süresini uzamasına neden olmuştur.

Araştırmanın güçlü yanları

Araştırmanın güçlü yanları kullanılan derinlemesine görüşme yöntemi ile annelerin tuvalet eğitimi deneyimlerine ilişkin ayrıntılı bilgi toplamaya fırsat oluşturmuştur. Ayrıca konunun ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesinin tuvalet eğitimi ile ilgili yapılacak yeni çalışmalara veri sağlaması beklenmektedir.

Teşekkür

Çalışmaya katılan annelere teşekkür ederiz.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee

Approval: Çalışmaya başlamadan önce etik kurul onayı (31.10.2018 tarih, 71522473/050.01.04/253 sayı) ve hastane yönetiminden gerekli yazılı izinler alınmıştır. Çalışma kapsamında alınan annelere çalışmanın amacı, verilen bilgilerin ve isimlerin hiçbir şekilde başkalarıyla paylaşılmayacağı, araştırmacıda gizli kalacağı, bilgilerin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı, herhangi bir fiziksel veya psikolojik zarar görmeyeceği açıklanarak sözlü ve yazılı onamları alınmıştır. Çalışmaya katılan annelerin isimleri A1, A2, A3, A4...A14 şeklinde kodlanarak tanımlanmıştır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: DM, OKS, NÇ; Tasarım: DM,OKS,NÇ; Danışmanlık: NÇ; Veri toplama ve/veya Veri İşleme DM, OKS; Analiz ve/veya Yorum: DM,OKS,NÇ; Kaynak tarama, DM; OKS Makalenin Yazımı: DM, OKS, NÇ; Eleştirel inceleme: DM, OKS, NÇ

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Annelerin çocuklarına tuvalet alışkanlığı kazandırma sürecindeki deneyimlerinin öğrenilmesi onların gereksinimlerinin belirlenmesi konusunda yol gösterici olabilir.
- Tuvalet eğitiminde anne yaklaşımları ve çocuk tepkilerinde kültürel farklılıkların belirlenmesi ile literatüre katkı sağlayacaktır.

- Tuvalet eğitim sürecinde hazırlık, hazırolaşluk ve gereksinimlerin bireysel belirlenmesi, çocuk ve annelere sağlık profesyoneli tarafından uygun müdahale yöntemleri konusunda destek ve eğitimin sunulması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Kaynaklar

- Albaramki JH, Allawama MA, Yousef AMF. (2017). Toilet training and influencing factors that affect initiation and duration of training: A cross sectional study. *Iranian Journal of Pediatrics*, 27(3), e9656.
- Aydın C, Çıtak A, Erermiş S. (2011). Çocuk Ruh Sağlığı Yönünden Enürezis ve Enkoprezis. *Ben Hasta Değilim Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü*. 2. Baskı. Ekşi A. Nobel Tıp Kitapevi, 97-109.
- Baltacı A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Baird DC, Bybel M, Kowalski AW. (2019). Toilet training: common questions and answers. *American family physician*, 100(8), 468-474.
- Berry-Kravis E, Kidd SA, Lachiewicz AM, Choo TH, Tartaglia N, Talapatra D, ve ark. (2019). Toilet training in fragile X syndrome. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 40(9), 751-761.
- Blum N, Taubman B, Nemeth N. (2004). Why is toilet training occurring at older ages? A study of factors associated with later training. *Journal of Pediatrics*, 145(1), 107-111.
- Bolat EY. (2015). 1-4 yaş arası çocuğa sahip annelerin tuvalet eğitimi kazandırma konusunda tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 53-67.
- Boyraz G, Yıldız D, Fidancı BE. (2018). Tuvalet eğitimi ile ilgili güncel yaklaşımlar ve hemşirelik uygulamaları. *JCP*, 16(2), 247-260.
- Büyük ET. (2019). Annelerin tuvalet eğitimine yönelik bilgi ve yaklaşımları. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4, 11-27.
- Çalışır H, Özvurmaz S, Tuğrul E, Şahbaz M. (2011). Annelerin tuvalet eğitimi sırasında kullandıkları yöntemler ile 1-4 yaş arası çocukların altlarını ıslatma durumları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(4), 17-24.
- Çavuşoğlu H. (2013). Çocuk sağlığı hemşireliği. 1. Basım. Sistem Ofset Basımevi, 89-90.
- Çınar N, Menekşe D, Suzan ÖK. (2019). Tuvalet alışkanlığı kazanmış çocukta geçici de olsa bez bağlamak gelişim sürecinde elde ettiği kazanımları kaybetme korkusuna yol açar mı? *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(3), 634-637.
- Dayı E, Şafak, P. (2018). Çoklu yetersizliği olan bir çocuğa dönüştürülebilir sembol pekiştirmeyi içeren tuvalet eğitim paketiyle tuvalet kontrolünün

- kazandırılması: Vaka çalışması. Eğitim ve Bilim, 43(196), 301-316.
- Haris A, Haris A. (2019). Improvement of mother knowledge who have children age 2-5 years about training toilet using a drawing media. International Journal of Studies in Nursing, 4 (2), 6-80.
- Harney NM, Jostad CM, Le Blanc LA, Carr JE, Castile AJ. (2012). Intensive behavioral treatment of urinary incontinence of children with autism spectrum disorders: An archival analysis of procedures and outcomes From an outpatient clinic. Focus on Autism and Other Developmental Disabilities, 28(1), 26-31.
- Kaerts N, Van Hal G, Vermandel A, Wyndaele JJ. (2012a). Readiness signs used to define the proper moment to start toilet training: a review of the literature. Neurourology Urodynamics, 31(4), 437-440.
- Kaerts N, Van Hal G, Vermandel A, Wyndaele JJ. (2012b). Toilet training in daycare centers in Flanders, Belgium. European Journal of Pediatrics, 171(6), 955-961.
- Kiddoo DA. (2012). Toilet training children: When to start and how to train. CMAJ, 184 (5), 511-12.
- Klassen TP, Kiddoo D, Lang ME, Friesen C, Russell K, Spooner C, ve ark. (2006). The effectiveness of different methods of toilet training for bowel and bladder control. Evidence Report/Technology Assessment, 147, 1-57.
- Koç I, Camurdan AD, Beyazova U, Ilhan MN, Sahin F. (2008). Toilet training in Turkey: the factors that affect timing and duration in different sociocultural groups. Child Care Health and Development, 34, 475-481.
- Küçük L. (2010). Çocuk ve ergenlerde önemli bir sorun olan enürezisin psikososyal yönü. Maltepe Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi, 3, 68-72.
- Menekşe D, Çınar N, Suzan ÖK. (2018). İkizlerde tuvalet eğitimi: literatür taraması ve anne deneyimleri, V. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Sempozyumu (ISMS), 16-17 Kasım, Ankara.
- Mota DM, Barros AJD, Matijasevich A, Santoa İS. (2010). Longitudinal Study of Sphincter Control in a Cohort of Brazilian Children. Jornal de Pediatria, 86(5), 429-34.
- Mota DM, Barros AJD. (2008). Toilet training: Methods, parental expectations and associated dysfunctions. Journal of Pediatrics, 64(1), 9-17.
- Önen S, Aksoy İ, Taşar MA, Bilge YD. (2012). Çocuklarda tuvalet eğitimi etkileyen faktörler, Bakırköy Tıp Dergisi, 8(3), 111-115.
- Rugolotto S, Sun M, Boucke L, Calo, D. G, Tatò, L. (2008). Toilet training started during the first year of life: a report on elimination signals, stool toileting refusal and completion age. Minerva Pediatrics, 60(1), 27-35.
- Sevinç FC, Kutluca AY. (2019). Okul öncesi dönemde çocuğa sahip annelerin tuvalet eğitimi farkındalıklarının incelenmesi: Bir durum çalışması, Academy Journal of Educational Sciences, 3(1), 64-83.
- Smith, J. (2004). Reflecting on the development of interpretative phenomenological analysis and its contribution to qualitative research in psychology. Qualitative Research in Psychology, 2004, 1, 39-54.
- Solarin AU, Olutekunbi OA, Madise-Wobo AD, Senbanjo I. (2017). Toilet training practices in Nigerian children. South African Journal of Child Health, 11(3), 122-128.
- Suzan ÖK, Cınar N. (2018). Atravmatik tuvalet eğitimi. V. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Sempozyumu (ISMS), 16-17 Kasım, Ankara.
- Tarhan H, Çakmak Ö, Akarken İ, Ekin RG, Ün S, Uzelli D, ve ark. (2015). Toilet training age and influencing factors: a multicenter study. The Turkish Journal of Pediatrics, 57, 172-176.
- Vermandel A, Kamper MV, Van Gorp C, Wyndaele J. (2008). How to toilet healthy children? A review of the literature. Neurourology Urodynamics, 27, 162-166.
- Van Aggelpoel T, De Wachter S, Van Hal G, Van der Cruyssen K, Neels H, Vermandel A. (2018). Parents' views on toilet training: a cross-sectional study in Flanders. Nursing Children and Young People, 30(3), 30-35.
- Van Nunen K, Kaerts N, Wyndaele JJ, Vermandel A, Van Hal G. (2015). Parents' views on toilet training (TT): A quantitative study to identify the beliefs and attitudes of parents concerning TT. Journal of Child Health Care, 19(2), 265-274.
- Wu HY. (2010). Achieving urinary continence in children. Nature reviews urology, 7(7), 371-377.
- Yıldırım A, Şimşek H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 9. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.